

ПЛАНИРАЊЕ И МОНИТОРИНГ ЗЕЛЕНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У ЛЕСКОВЦУ - ЗАКОНСКА ОБАВЕЗА ИЛИ ДОБРА ВОЉА УРБАНИСТА

ЈП "Урбанизам и изградња Лесковац"

Ивана Момић, дипл. инж. пејз.арх.

Ивана Ранђеловић, дипл.инж.арх.

Татјана Здравковић, дипл.инж.грађ.

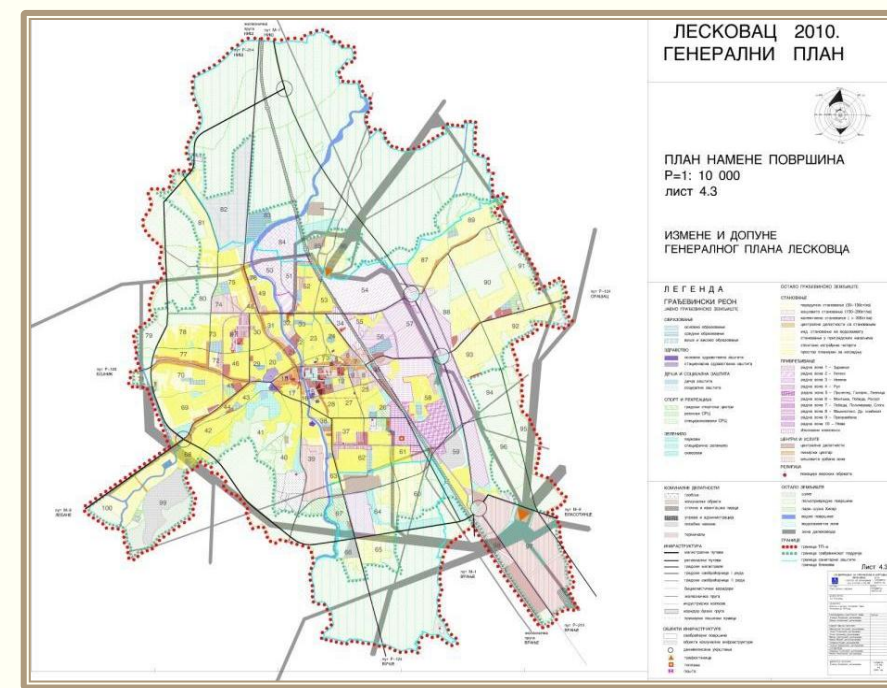
Соња Јанковска Станковић, дипл.инж.арх

УВОД

Урбанистичко планирање у Лесковцу има дугу историју. **Први План је урађен давне 1948. године**, од стране архитекте Ратомира Богојевића, **следе Генерални планови из 1958, 1972. и 1992. године**. Традиција се наставља са Изменама и допунама генералног плана Лесковца до 2010. године (2006. год), Генералним планом града Лесковца од 2010. – 2020. године (2013. год), и коначно Генералним урбанистичким планом Лесковца са временском хоризонтом до 2032. године (2022. год).

Предмет рада је праћење развоја Зелене инфраструктуре кроз последња три стратешка документа и њену реализацију. Иако је то релативно нови појам, који се појавио тек са последњим изменама Закона о планирању и изградњи од 2023. године, у Лесковцу је препознат као систем зелених површина и присутан је кроз планове дуги низ година.

Први урбанистички план Лесковца 1948.године, који је водио арх. Ратомир Богојевић,

План намене површина - Измене и допуне генералног плана Лесковца до 2010. године

■1. ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ГЕНЕРАЛНОГ ПЛАНА ЛЕСКОВЦА ДО 2010. ГОДИНЕ ("Службени гласник града Лесковца бр. 05/06")

Примењена пионирска методологија планирања зелених површина у односу на дотадашње урбанистичке планове Лесковца.

Нова методологија планирања зелених површина се заснива на етапности. У првој етапи ревидиране су зелене површине свих категорија на основу постојећег стања и на основу важеће планске документације, **јер постојећи План није уврстио нити категорисао све зелене површине.**

Следећи корак је било увођење нових параметара везаних за зелене површине. Тек након анализе параметара, као и њиховог међусобног односа, дошло се до закључка треба ли повећати укупну површину под зеленилом, као и на које ће се појединачне подсистеме, то повећање односити.

Након извршене анализе закључак је да планирани систем зелених површина треба:

- унапредити формирањем нових површина и реконструкцијом постојећих,
- умрежити све категорије зеленила и међусобно их повезати.

Из тог разлога планирани систем зелених површина Лесковца је предвиђен као комбинација више типова система зеленила: радијалног, мозаичног и линијског типа. Тако установљени систем је најцелисходнији за обезбеђење повољних микроклиматских и санитарно-заштитних услова и омогућавање становницима локације за одмор и рекреацију.

Такав начин планирања зелених површина се задржао као обавезан код сваког наредног урбанстичког стратешког плана, као и код планова детаљне разраде.

Табела број 1: Преглед Генералних урбанистичких планова Лесковца

Период	Назив плана/аутор	Територија (ha)		Становништво		Зелене површине (ha)	
		Постојећа	Планирана	Број становника постојећи	Број становника (пројекција)	Постојећа	Планирана
1948. - 1978.	ГУП/ арх. Ратомир Богојевић	350(253)	475 (411)	1948. - 22.150	48 000		
1956.– 1976.	ГУП /Атеље за арх. и урб. Београд арх. Видо Врбанић	713	1142 (1235)	1961.- 36.339	50 000		
1961.	Формиран завод за урбанизам Лесковац						
1972.- 1992.	Завод за урбанизам Лесковац и Завод за унапређење комуналне делатности	1918 ha грађевински рејон		1971.- 49.332	67.000		
		3434.92 ha-границе ГУП		1981.- 61.636			
1992.- 2010.	ГУП града Лесковца до 2010. године -Завод за урбанизам Лесковац и ЦЕП Београд	2491 ha грађевински рејон		1986.- 67.388	2011.- 98 548		36,49
		3992.00 ha-границе ГУП					
1998.	Завод за урбанизам се спаја са Дирекцијом за урбанизам и изградњу Лесковац						
2008.- 2010.	Измена и допуна ГУП-а до 2010 / Дирекција за урбан. и изградњу Лесковац	2491 ha грађевински рејон		2002.- 65.000	2012.- 71.835	55,8	109,3
		3991.00 ha-границе ГУП					
2010. – 2020.	Генерални план града Лесковца од 2010. – 2020. године / Дирекција за урб. и изградњу Лесковац	2522 ha грађевински рејон		2012.- 71.835	2020- 71.647	56,3	166,5
		4114 ha-границе ГУП					
2016.	Дирекција за урбанизам и изградњу Лесковац се трансформише у ЈП Урбанизам и изградњу Лековац						
2020- 2032.	Генерални урбанистички план Лесковца / ЈП "Урбанизам и изградња Лесковац"	2237.43 ha грађевински рејон		2020-71.647	2032- 62.832	50,4	173
		4113.63 ha-границе ГУП					

Извор: анализа аутора

2. ГЕНЕРАЛНИ ПЛАН ГРАДА ЛЕСКОВЦА ОД 2010. – 2020. ГОДИНЕ ("СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК ГРАДА ЛЕСКОВЦА БР. 04/13")

Следећи ГП је рађен на основу Закона о планирању и изградњи. Циљеви просторног развоја се остварују на принципима одрживог развоја Лесковца уз оптималан однос између изграђеног и неизграђеног: шумског, пољопривредног и водног земљишта. У оквиру изграђеног земљишта одређују се услови који у исто време задовољавају економске и социјалне критеријуме, а да при томе не угрозе еколошки аспект. Подела није више на 100 блокова већ на 19 целина, за које се радити планови Генералне регулације.

Зелене површине су као и у претходном Плану предвиђене као систем зелених површина. Детаљно су обрађени сви елементи система кроз широки спектар категорија. Планирано стање зелених површина јавног коришћења и специјалне намене - заштитног зеленила је на 166,5 ha.

3. ГЕНЕРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН ЛЕСКОВЦА ("СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК ГРАДА ЛЕСКОВЦА БР. 35/22")

Израђен је као стратешки развојни план са општим елементима просторног развоја, којима се дефинишу генерална урбанистичка решења заснована на дугорочној стратегији одрживог развоја, са временским хоризонтом до 2032. године

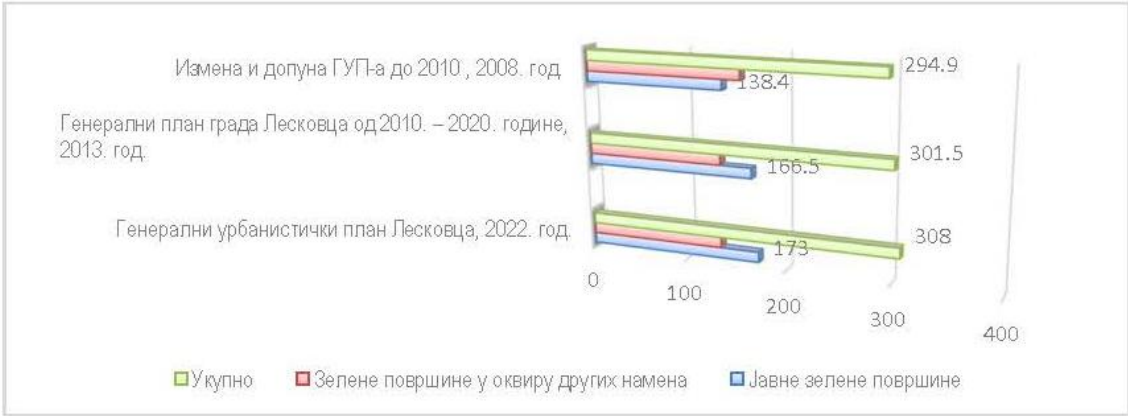
Извршено је вредновање постојећег стања и анализа свих претходних планова у погледу зелених површина као улазни податак у изради плана, а затим кроз синтезу утврђени правци даљег развоја.

Планско решење обезбеђује адекватну равномерну заступљеност и непрекидност различитих типова зелених површина. На територији грађевинског подручја Лесковца планирано је укупно 149,5 ha зелених површина. Површина зеленила у склопу других намена је око 130 ha. Што се тиче нормирања, степен озелењености је 27,8 m2/становнику, а ниво озелењености износи 4,6%, а рачунајући и зелене површине у оквиру других намена је 7,8%.

Табела број 2: Преглед категорија зелених површина кроз Генералне урбанистичке планове Лесковца

Назив плана Класификација зелених површина	Измена и допуна ГУП-а до 2010 - површина (ha)-		Генерални план града Лесковца од 2010. – 2020. године - површина (ha)-		Генерални урбанистички план Лесковца - површина (ha)-	
	Постојеће	Планирано	Постојеће	Планирано	Постојеће	Планирано
I Зелене површине јавног коришћења						
1 Централни градски парк	1,9	2	1,9	2	1,9	2
2 Парк 9 Југовића	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
3 Спомен парк	4	4	4	4	4	4
4 Парк Краља Петра	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
5 Парк-шума Хисар	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3
6 Рејонски (блоковски паркови)	/	/	/	14,4	4,1	13
7 Планирани паркови	/	6,9	/	3,9	/	4,4
8 Скверови	0,2	0,9	0,2	1,2	1,2	1,6
Укупно I (паркови и скверови)	23,9	29,2	29,1	40,8	20,8	32,39
II Зелене површине специјалне намене - заштитно зеленило	34,3	109,3	27,1	125,7	29,6	140,61
Укупно I + II	55,8	138,4	56,3	166,5	50,4	173
III Зелене површине ограниченог коришћења - у оквиру других намена	124,3	156,5	125,5	135,5	130	135
Укупно	180	294,9	181,7	301,5	180	308

Извор: анализа аутора

Графикон 1: Приказ категорија зелених површина кроз Генералне урбанистичке планове Лесковца

4.1. СЕПАРАТ О ТЕХНИЧКИМ УСЛОВИМА ИЗГРАДЊЕ ЈАВНИХ ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА ЛЕСКОВЦА ("Службени гласник града Лесковца бр. 19/24")

Сепарат о техничким условима изградње јавних зелених површина је израђен на основу налога Републичке урбанистичке инспекције.

Иако је основа документа Закон о комуналном реду и одлуке донете на основу тог закона, обрађивач, ЈП "Урбанизам и изградња Лесковац, је увидео прилику да се планирање и реализација зелених површина подигне на виши ниво. Сепарат садржи одговарајуће **јасне и прецизне услове и податке за израду техничке документације** и то у виду општих услова озелењавања, услова за: реконструкцију постојећих зелених површина и услова за формирање нових јавних зелених површина.

4.2. ПРВЕ ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ СЕПАРАТА О ТЕХНИЧКИМ УСЛОВИМА ИЗГРАДЊЕ ЈАВНИХ ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА

Израђен је на основу иницијативе ЈП "Урбанизам и изградња Лесковац,, а повод је усаглашавање са новонасталим потребама. Промене у односу на основни Сепарат су:

1. увођење додатног урбанистичког параметра – еколошког индекса,
2. увођење услова уређења зелених површина које су у оквиру других претежних намена на осталом земљишту,
3. усвајање нових **начина спровођења**.

Уведено је да ЈП „Урбанизам и изградња Лесковац“ у оквиру својих надлежности (основано ради трајног обезбеђивања услова за обављање комуналне делатности и делатности од општег интереса Града Лесковца) **издаје услове у погледу зелених површина за потребе: израде планских докумената, израде Урбанистичких пројеката, Локацијских услова** код спровођења обједињене процедуре кроз Централни информациони систем за електронско поступање у оквиру обједињене процедуре и у поступку издавања **Решења о одобрењу за извођење радова у складу са чланом 145. Закона**. Новина је и то да се **провера издатих услова врши кроз техничку контролу при техничком пријему објекта**, уз констатацију о испуњености издатих услова везаних за зелене површине.

5. СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА УРБАНОГ ПОДРУЧЈА ГРАДА ЛЕСКОВЦА ("СЛ. ГЛ. ОПШТИНЕ ЛЕСКОВАЦ БР. 17/24")

Стратегија развоја је дала велики значај **Зеленој инфраструктури** града за коју је дефинисан посебни циљ. **Стратегија је омогућила обавезан мониторинг и евалуацију** са списком показатеља и индикатора за праћење и процену напретка спровођења територијалних стратегија.

6. МОНИТОРИНГ ПЛАНИРАНЕ ЗЕЛЕНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

У оквиру градске управе локалне самоуправе града као ни у оквиру ЈП "Урбанизам и изградња Лесковац" не постоји одсек за мониторинг планске документације, као што је случај у другим градовима у Србији. Подаци за потребе рада су добијене анализом од стране аутора и тичу се реализације свих типова зелених површина.

I Јавно зеленило

1. Радови који су изведени у постојећим парковима, скверовима и на блоковском зеленилу су следећи: реконструкција вегетације, уградња новог урбаног мобилијара, углавном реквизита за дечију игру. За све активности, иако је плановима тражена израда техничке документације, нарочито пројектата реконструкције зеленила, то није урађено, већ су радови изведени на основу Решења о одобрењу за извођење радова у складу са чланом 145. Закона о планирању и изградњи од стране надлежне градске управе. Правно гледано то јесте исправно, али фактички исход је мешавина стилова и пренатрпаност, са евидентним умањивањем површина под травњаком.

2. Планирани паркови са површином од 4,4 ha, нису реализовани, као ни нови скверови ни урбан цепови.

3. Дрворедима и другим линеарним типовима зелених површина је поклоњена већа пажња, формирано је доста нових, а постојећи су реконструисани. Укупна предвиђена и остварена дужина дрвореда је 28 км.

II Друга категорија - заштитне зелене површине, зелени коридор, санитарно-заштитне зоне, нису изведене ни у најмањем проценту.

III Трећа категорија су зелене површине као допунска делатност у оквиру других претежних намена.

1. зелене површине у оквиру објеката јавне намене су уређене, градња тих објеката праћена је реализацијом зелених површина.

2. планирано зеленило у оквиру остале намене је врло разнолико и неуједначено по површини, уређењу и одржавању, што доводи до немогућности поређења стања.

Према Генералном урбанистичком плану Лесковца основни циљ - унапређење мултифункционалне улоге зелених површина адекватним просторним распоредом и типологијом зелених површина и унапређење предела, за сада није постигнут.

7. ЗАКЉУЧАК

Планирање у Лесковцу има дугу традицију, систем зелених површина - зелене инфраструктуре је на прави начин сагледан, дате су мере, услови и смернице за њено спровођење.

Међутим, уз закључак се отвара низ питања.

1. Најпре, шта је са другим институцијама у другим локалним самоуправама које немају урбанисте и планере тих профила и афинитета? У погледу планирања зелених површина је уочено веома разнолико сагледавање проблема, од систематичног планирања до потпуног изостанка зелених површина.

То је углавном условљено професионалним залагањем урбаниста, наручито укључивањем пејзажне струке.

2. Град Београд је током ове године донео и усвојио Стратегију зелене инфраструктуре која је препознала све ове постављене проблеме и предложила сет од великог броја активности. Остаје питање, да ли је сваки град у земљи у могућности да изради овакву Стратегију, која је моћан инструмент, или ће се довијати на различите начине и уз друге градске одлуке док не дође до резултата у погледу реализације зелене инфраструктуре.

3. Са последњим допунама Закона јавила се сумња и питање да ли ће се и на који начин сагледати постојање и уређење Зелене инфраструктуре у новим плановима. Обавеза, а не само добра воља, би била извршена уколико се би се у Законе, подзаконске акте или правилнике **имплементирали нови појмови везани за Зелену инфраструктуру.**

4. Као резултат анализе је да систем зелених површина у Лесковцу и поред дугогодишњег планирања, присуства струке и "добре воље урбаниста" није реализован. Намеће се питање где се онда затајило? Можда је стидљив одговор на то да је изградња зелених површина материјално оптерећујућа, економски захтевна ставка којом се не враћају уложена финансијска средства на жељени начин од стране инвеститора. **Код реализације је постављен је избор између економије и екологије, иако је нама урбанистима јасно да улагање јавно зеленило представља предуслов квалитетније урбане економије.**

5. Као последње, али врло битно питање, да ли је потребно да се тек са изградом нових планова врши мониторинг и евалуација постојећег плана? Да ли ми урбанисти само планирамо ради плана, или имамо циљ чије се остваривање континуирано прати?

ХВАЛА НА
ПАЖЊИ

